SAK 14229 / 2020

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto 15.10.2020

Valtiovarainministeriö

HE 73/2020 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotusta koskevaksi sääntelyksi

Hallituksen esityksessä on kysymys tuloverolain ja verotusmenettelylain muutoksista niin, että tuloverolakiin lisättäisiin säännökset koskien listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöanteja. Verotusmenettelylakiin lisättäisiin säännökset henkilöstöantia koskevasta tiedonantovelvollisuudesta.

Verovelvollisen merkitessä osakeannissa työnantajanaan toimivan listaamattoman osakeyhtiön osakkeita veronalaista ansiotuloa muodostuisi vain siltä osin kuin merkintähinta alittaisi yhtiön osakkeelle lasketun yhtiön nettovarallisuuteen perustuvan matemaattisen arvon. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että edun tulee olla henkilöstön enemmistön käytettävissä. Soveltamisen estäisi yli kymmenen prosentin suora tai välillinen omistus yhtiön osakkeista tai vastaavasta osuudesta yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Yhtiön, jonka osakkeita merkitään, kotipaikan tulisi sijaita Euroopan talousalueella tai Euroopan talousalueen ulkopuolella sijaitsevassa valtiossa, jonka kanssa on muun muassa sovittu viranomaisten välisestä riittävästä tietojenvaihdosta verotukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi yhtiön tulee merkintähetkellä harjoittaa elinkeinotoimintaa.

Esityksen tavoitteet keskittyvät listaamattomien yhtiöiden mahdollisuuksiin sitouttaa henkilöstöään yhtiöön sekä selkeyttää osakkeen arvostamiseen liittyviä tulkintaongelmia henkilöstöanteihin liittyen. Haasteita listaamattoman yhtiön osakkeen arvostamisessa on ollut tilanteissa, joissa pääomasijoittaja on sijoittanut yritykseen ja hänen sijoituksena maksamansa määrä on katsottu osakkeen käyväksi arvoksi osakkeiden merkintähetkellä.

Koska kyseessä on uudenlaista verolainsäädäntöä, muutosten on tarkoitus luoda selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus. SAK haluaa nostaa esiin, että verotuki on laajentunut suuresti verrattuna hallitusohjelman kirjaukseen. Siinä missä hallitusohjelmassa on puhuttu ainoastaan startup -yritysten tukemisesta[1], käsillä oleva esitys laajentaa henkilöstöannin koskemaan kaikki listaamattomia yrityksiä.

[1] Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, s. 102.

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto 15.10.2020

Laaja verotuki ei ole perusteltu nykyisessä toimintaympäristössä

Vaikka esityksen taloudelliset vaikutusarvioinnit riippuvat paljon yhtiöiden ja niiden henkilöstön toiminnasta sekä käyttäytymisestä, SAK pitää todennäköisenä, että henkilöstöantien määrä tulee esitettyjen verolainsäädännön muutosten myötä lisääntymään. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ansiotulona verotettavaa palkkaa korvattaisiin yhä enenevissä määrin osakkeilla, joista syntyvä arvonnousu verotettaisiin pääomatulona vasta niiden myyntihetkellä. Tämä tekisi olemassa olevaan veropohjaan aukkoja ja lisäisi listaamattomien yhtiöiden verosuunnittelumahdollisuuksia merkittävästi. Ansiotuloverotuksen verrattain korkea taso Suomessa huomioiden kannustin henkilöstöantien käyttämiseen voi olla edellä kuvailtuakin suurempi.

Koska henkilöstöantien käytön voidaan arvella lisääntyvän, myös verotulojen voidaan arvioida vähenevän vastaavasti. Esityksessä arviot verotuottoja alentavasta vaikutuksesta ovat 19 miljoonaa euroa, mikä perustuu oletukseen työsuhdeoptioista kertyvien ansiotulojen alenemisesta 25 prosentilla kolmen vuoden ajanjaksolla. SAK pitää tätä arviota alimitoitettuna ottaen huomioon esitykseen sisältyvän veroedun houkuttelevuuden. Edellä kuvailtu verosuunnittelun mahdollisuus voi aiheuttaa yrityksen työntekijöille merkittävääkin veroetua. Käytännössä merkittävät verohyödyt ovat todennäköisiä esimerkiksi alkuvaiheen yrityksille, joissa yrityksen arvostus on noussut enemmän kuin taloudelliset tunnusluvut osoittavat ja hyvän tulopohjan omaaville yrityksille, joiden toiminta ei vaadi suuria investointeja. Lisäksi yksittäiselle työntekijälle erityistä etua voi syntyä mahdollisuudesta käyttää hankintameno-olettamaa osakkeiden luovutuksen yhteydessä. Tämä pätee tilanteisiin, joissa osakkeiden käyvän arvon ja hankintamenon välinen ero on suuri.

Henkilöstöanti tähtää ensisijaisesti henkilöstön sitouttamiseen ja kannustamiseen. Esitys kuvailee, kuinka omistajuus sekä omistajuuteen liittyvä potentiaalinen arvonnousu toimivat houkuttimena yritykseen sitoutumiselle. SAK kiinnittää huomiota siihen, että henkilöstöanti kannattaisi toteuttaa edullisemman verokohtelun vuoksi riippumatta henkilöstön varsinaisesta sitoutumishalukkuudesta. Tämän vuoksi esitykseen olisi tarkoituksenmukaista tehdä rajauksia, joiden tulisi kuitenkin olla selkeitä sekä tarkkarajaisia tulkintaongelmien välttämiseksi. Esimerkiksi hankintamenon käytön rajoittaminen osakkeiden luovutuksen yhteydessä voisi olla yksi tällainen rajaus.

Koska kyseessä on uudenlainen verolainsäädännön osa, sen seuraamista ja vaikutusten arviointia voidaan pitää äärimmäisen tärkeänä. SAK ei usko esityksen tavoitteiden täyttyvän siinä määrin, että sen mukana tulevat negatiiviset vaikutukset tulisi hyväksyä. Esimerkiksi kaavamainen arvostusmalli osakkeille väistämättä vähentäisi arvostamiseen liittyviä tulkintaongelmia erityisesti startup- ja kasvuyritysten tilanteessa, mutta näidenkin arvostusongelmien poistaminen tähtää siihen, että

henkilöstöantia käytettäisiin entistä enemmän. Näin ollen arvostusongelmien poistuminen tosiasiallisesti johtaisi myös aikaisemmin mainittujen ongelmien realisoitumiseen.

SAK haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen tarjoama verotuki henkilöstöannin muodossa keskittyy ylimpiin tuloluokkiin. Esityksen mukainen henkilöstöanti ei lähtökohtaisesti ole yhtä kattavasti pieni- ja keskituloisten palkansaajien ulottuvilla esimerkiksi perinteisillä teollisuuden aloilla. Kokonaisuutena esitys lisää tuloeroja, eikä SAK pidä tätä kehityssuuntaa toivottavana. Esitys vähentää tätä kautta myös verotuksen oikeudenmukaisuutta.

Esitys luo verokannustimen korvata rahapalkkaa osakepalkitsemisella myös sellaisissa tilanteissa, joissa ilman veroetua työntekijä ja työnantaja pitäisivät rahapalkkaa tarkoituksenmukaisempana ratkaisuna. Hallituksen esityksessä ei anneta vakuuttavia tai riittäviä perusteluja sille, minkä takia verolainsäädännöllä pitäisi ohjata palkitsemista nyt esitetyllä tavalla.

Kokonaisuutena esitys monimutkaistaisi verotusta, ohjaisi palkitsemista epätarkoituksenmukaisella tavalla, kasvattaisi tuloeroja ja vähentäisi verotuottoja.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry